

Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmali: Sistemik Derleme

Elder Abuse and Neglect in Turkey: A Systematic Review

Neslihan Lök

Özet

Dünyada ve ülkemizde artan yaşlı nüfus ile birlikte yaşlı istismar ve ihmali öncelikli konular arasına girmeye başlamıştır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki yaşlı istismar ve ihmali araştıran çalışmaların tanımlamak ve sistemik olarak gözden geçirmektir. Ülkemizdeki yaşlı istismar ve ihmali belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, yaşlıların genellikle aile üyeleri tarafından istismar edildiği ve yaşlıların genelde duygusal, fiziksel, ekonomik ve psikolojik istismara maruz kaldıkları belirlenmiştir. Değerlendirmeye alınan tüm çalışmalar yaşlı istismar ve ihmali belirlemeye yönelik tanımlayıcı kesitsel desenedir. Araştırma kapsamına alınan çalışmalar yaşlı istismar ve ihmalinin boyutlarını ortaya koyan önemli sonuçlar içermektedir. Bu sistemik derleme sonucunda, ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu ve daha fazla örneklerde ve il genelinde yapılacak çalışmalara gereksinim olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Yaşlılık, istismar, ihmali, Türkiye.

Abstract

Along with a growing elderly population in the world and in our country, elder abuse and neglect has been a major problem. The purpose of this study is to identify and systematically review the studies investigating elder abuse and neglect in Turkey. Evaluation of the studies on elder abuse and neglect in Turkey showed that the elderly are often abused by family members and they are often exposed to emotional, physical, economic and psychological abuse. All of the studies reviewed in this paper were descriptive cross-sectional studies investigating elder abuse and neglect. The studies reviewed presented significant results revealing the prevalence of elder abuse and neglect in Turkey. In conclusion, this systematic review revealed that research on this issue in Turkey is insufficient and there is a need for studies conducted with larger samples covering an entire city.

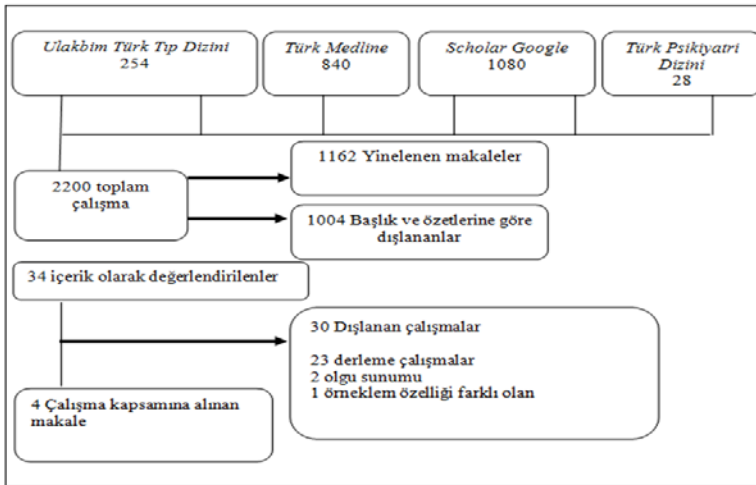
Key words: Elderly, abuse, neglect, Turkey.

YAŞLI NÜFUSUN artışı ile birlikte yaşlı istismar ve ihmali hem dünyada hem de ülkemizde önem kazanmaya başlamıştır (Çilingir ve Hindistan 2012). Toplumdaki bireyler yaşlanmaya başladıkça, geriye dönük yaşamın anlamını sorgulama daha sık olmaktadır. Yaşlanma süreci ile birlikte bireyin baş etmesi gereken toplumsal, fiziksel, psikolojik ve ekonomik süreçler yaşlıyı büyük oranda sıkıntıya sokmaktadır. Bu süreçte yaşlı bireylere gereken desteği vermek adına başta aileleri olmak üzere herkese büyük görevler düşmektedir (Kıslaya ve ark. 2013). Şiddet günümüz dünyasında gittikçe artan

önemli bir problem olarak görülmektedir. Şiddetin en sık görülen tipi olan yaşlı istismarı, eş istismarı ve aile içi şiddet olayları ile ilgili olan bir olgudur (Sayan ve Durat 2004).

Araştırmalarda yaşlı istismarı kendi evinde oluşan, çoğunlukla yetişkin çocukları ve eşleri tarafından suçun işlendiği ev ve ya kişilerarası şiddet olarak tanımlanmaktadır (Moyer 2013). Herhangi bir yerde meydana gelebilen istismar ve ihmalinin en çok oluşabileceği yerler arasında yaşlının kendi evi, hastane, huzurevleri, günlük bakım evleri sayılabilir. Çalışmalar istismar ve ihmalin her toplumda, her ekonomik düzeyde, etnik ve dini yapıda oluşabileceğini göstermektedir. Sağlık çalışanlarının büyük bir çoğunluğu çocuk istismarına yoğunlaştığından yaşlı istismar ve ihmali genellikle unutulmuş bir konu olmuştur. 1970'li yıllara gelindiğinde ancak toplumun dikkatini çekmeye başlamış ve konu ile ilk çalışma Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) yapılmıştır (Uysal 2002). Yaşlıya kötü muamelelerin günümüzde yaygın olarak kullanımı yaşlı istismarını (Kislaya ve ark. 2013).

Uluslararası Yaşlı İstismarının Önlenmesi Kuruluşu ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Toronto Deklerasyonu'na göre yaşlı istismarı "Güven beklentisi olan herhangi bir ilişkide yaşlıya zarar veren veya strese sokan tek ya da tekrarlayan uygunsuz davranışlarda bulunulmasıdır". "Yaşlı bireyin sağlık ve iyilik halini tehdit eden veya zarar veren herhangi bir davranış" veya "belli bir zaman dilimi içerisinde bir yetişkin tarafından yaşlının o kültürde kabul edilmeyen bir davranışa maruz kalması" şeklinde de tanımlanabilmektedir. Yaşlı ihmali ise bakmakla yükümlü bireylerin (aile üyeleri, sosyal kurum çalışanları, özel bakıcılar), yaşlının günlük gereksinmelerini karşılayamamasıdır (Ergöner 2012). Ayrıca yaşlının fiziksel güçsüzlük, mental hastalık, yetersizlik durumunda gereksinim duyduğu hizmet ve bakımı alamaması veya yetersiz alması olarak da tanımlanmaktadır (Keskinoglu ve ark. 2004, Gülen ve ark. 2013).

Şekil 1. Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) Akış Şeması (Moher ve ark. 2009)

Yaşlıya yönelik istismar çeşitlerinden sıklıkla fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik istismar uygulanabilmektedir. Literatürde yaşlı istismarının neden meydana geldiği ile ilgili farklı teorik açıklamalar yapılmaktadır. İstismar edilen kişinin özellikleri, suçluların özellikleri ya da yaşlı bireylere karşı çatışma ve şiddete neden olan sosyal çevredeki koşullar ve aile durumları gibi genel özellikler üzerinde durulmaktadır (Akduman ve ark. 2006). İstismar edilen kişinin özelliği üzerine odaklanarak yapılan bir açıklamada, istismar edilen kişilerin yaygın olarak fiziksel ve zihinsel olarak zayıf, ekonomik olarak bağımlı, ve eğitim seviyesi düşük, yaşlı kadınlar olduğu şeklindeki zayıflık ve bağımlılık hipotezini ortaya koymaktadır (Ergin 2012).

Kültürel değerler, gelenekler, inançlar ve göç yaşlı istismar ve ihmalinin nedenlerini anlamada rol oynayan önemli genel faktörler olarak gösterilmektedir (Sayan ve Durat 2004). Örneğin göçle ilgili kültürel değerlerin ve sosyoekonomik faktörlerin yaşlı istismar ve ihmaliye katkıda bulunduğu bulunmuştur. Tek bir etmen değil birkaç farklı etmenin karşılıklı etkileşimiyle istismarın daha fazla tetiklendiğine işaret edilmektedir. Konunun karmaşıklığı ve birbirleri arasında bağlantı olmaması istismar ve ihmal konusunda bütünlüşmüş teorilerin geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Yaşlı istismarı konusunu anlama ve açıklayabilmede güçlüklerle rağmen, yaşlı istismarının yaşlı kişilerde çeşitli türlerde olumsuz sonuçlara neden olduğu yönünde güçlü kanıtlar vardır. Küresel bir konu olan istismar ve ihmal ile ilgili kişilerin bilinci artmasına rağmen, bu konu, belirlenmesi güç bir halk sağlığı sorunudur (Eşiyok ve ark. 2004).

İstismar farklı disiplinlerin birlikte yaklaşımını gerektirmektedir. Şiddet günümüz dünyasında gittikçe artan önemli bir problem olarak görülmektedir. Yaşlı nüfusun artışı ile birlikte yaşlı istismar ve ihmali hem dünyada hem de ülkemizde önem kazanmaya başlamıştır. Bu nedenle bu sistematik derlemenin sonuçları ülkemizdeki mevcut durumu görmemiz açısından önemlidir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki yaşlı istismar ve ihmali araştırma çalışmalarını tanımlamak ve sistematik olarak gözden geçirmektir.

Yöntem

Bu çalışma Türkiye'deki yaşlı istismar ve ihmaliye yönelik çalışmaların sonuçlarını belirlemek amacıyla yapılmış bir sistematik derlemedir. Derleme York Üniversitesi Ulusal Sağlık Araştırmaları Enstitüsü tarafından geliştirilen Centre for Reviews and Dissemination (CRD) 2009 rehberi doğrultusunda yapılmıştır. Literatür taraması, kapsadığı yıllar açısından herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, "Ulakbim Türk Tıp Dizini, Türk Medline, Scholar Google", "Türk Psikiyatri Dizini" veri tabanlarında yapılmıştır. Tarama altı anahtar sözcük kullanılarak 21 Haziran- 9 Temmuz 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Taramada, "yaşlılık ve istismar", "yaşlı istismarı", "yaşlılık ve ihmal", "yaşlı ihmali", "yaşlı sömürücülüğü" ve "yaşlılık ve sömürücülük" anahtar sözcükleri kullanılmıştır.

Bu sistematik derlemenin dahil etme ölçütleri, Türkiye'de yaşlı istismar ve ihmaliye yönelik yapılmış, tanımlayıcı ve kalitatif çalışmalar dışlama kriterleri ise; derleme araştırmalar ve ölgü sunumları olarak belirlenmiştir. Tarama sonucunda toplam 2200 (Ulakbim Türk Tıp Dizini: 254, Türk Medline: 840, Scholar Google: 1080, Türk Psikiyatri Dizini: 26) çalışmaya ulaşılmıştır. Dahil etme/dışlama kriterleri doğrultusunda yapılan elemeler sonunda araştırma kapsamına dört çalışma alınmıştır (Şekil 1).

Bulgular

Bu çalışmada altı araştırma makalesi incelenmiştir. Çalışmalardan elde edilen bulgular “Örneklem Özellikleri, Kullanılan Ölçüm Araçları ve Elde edilen Sonuçlar” başlıkları altında gruptandırılarak sunulmuştur (Tablo1).

Tablo 1. Çalışmada Değerlendirilen Araştırmaların Özellikleri			
Araştırma	Örneklem Özellikleri	Kullanılan Ölçüm Araçları	Elde edilen Sonuçlar
Artan 1996	Araştırma türü: Tanımlayıcı n:113	* Sosyo demografik form * Aile içinde yaşlılara yönelik fiziksel istismarı belirlemeye yönelik tanımlayıcı form	* Yaşlıların, % 25.6'sı fiziksel istismara maruz kalmaktadır. * Fiziksel örselenme % 25.7, finansal örselenme %14.7 ve ihmal ise %18.1 olarak bildirilmiştir.
Keskinoğlu ve ark. 2004	Araştırma türü: Tanımlayıcı/kesitsel n:201	* Yaşlının fiziksel örselenmesi * Yaşlının finansal örselenmesi * İhmal puanlaması ölçeği (banyo sıklığı, tırnak kesme sıklığı, tırnak hijyeni, iç çamaşır değiştirme sıklığı, vücut kokusu, dış görünüm) * Demografik özellikler Ev, ekonomik durum ve sağlık ile ilgili özellikleri içeren form	* Yaşlıların %1.5'inin fiziksel örselenme, %2.5'inin finansal örselenme, %3.5'inin kesin ihmal bulgusu ve % 28.9'unun olası ihmal bulgusu olduğu bulunmuştur.
İlhan (2006)	Araştırma türü: Tanımlayıcı/kesitsel n:275	* Yaşlı istismarını saptamaya yönelik anket formu, * Eğitimsizler İçin Mini Mental Test (SMMT-E) *Groningen Etkinlik Kısıtlılığı Ölçeği	* Yaşlıların %18.2'sinin aile içi yaşlı istismarına uğradığı belirtilmiştir. * Yaşlı istismarının %40.5'ini duygusal istismar, %29.7'sini ihmal, %20.3'ünü ekonomik istismar ve %9.5'ini fiziksel istismar oluşturmuştur.
Ergin (2012)	Araştırma türü: Tanımlayıcı/kesitsel n:756	* Sosyo demografik form * İstismar ve ihmal değerlendirme formu * Yaşlı beklentileri değerlendirme formu	* Yaşlıların %14.2'si 12 ay içinde herhangi tipte bir istismar ve ihmale (%8.1'i psikolojik, %7.6'sı ihmal, %3.5'i ekonomik, %2.9'u fiziksel, %0.4'ü cinsel istismar) maruz kalmıştır. * İstismar davranışını gösterenlerin %68.1'inin çocukları, %12.9'unun eşi ve %9.5'inin kardeşleri olduğu bildirilmiştir. * Kadınlarda (psikolojik %10.1, ihmal %9.6), erkeklere göre (psikolojik %6.2, ihmal % 5.7) psikolojik istismarın ve ihmalin daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir.

Örneklem Özellikleri

Derlemeye dahil edilen çalışmaların 1996 ve 2012 yılları arasında yapılmıştır. İncelemeye alınan çalışmaların örneklemini 65 yaş üstü yaşlı bireyler oluşturmuştur. Çalışmalarda örneklemin en fazla 756 (Ergin 2012) en az 113 (Artan 1996) kişiden oluştuğu görülmüştür. Araştırmaların tamamı tanımlayıcı ve kesitsel türde planlanmıştır (Artan 1996, Keskinoğlu ve ark. 2004, İlhan 2005, Ergin 2012). Araştırmaların yürütüldüğü yerler; İstanbul (Artan 1996), İzmir (Keskinoğlu ve ark. 2004), Ankara (İlhan 2006) ve Aydın

(Ergin 2012)'dir. Keskinoğlu ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında yaşlı bireylerin %61.2'si kadın ve %77.6'sının okur yazar olmadığı, İlhan'ın (2006) çalışmasında ise yaşlı bireylerin %57.8'i kadın, %65.1'i evli ve %63.6'sı okur yazar olmadığı belirlenmiştir.

Kullanılan Ölçüm Araçları

İncelenen araştırmalarda yaşlı bireylerin maruz kaldığı istismar ve ihmalin belirlenmesinde çeşitli ölçüm araçları kullanılmıştır. Artan (1996) çalışmasında "Sosyodemografik Form ve Aile İçinde Yaşlılara Yönelik Fiziksel İstismarı Belirlemeye Yönelik Tanımlayıcı Form", Keskinoğlu ve ark. (2004) çalışmasında "Yaşlılığın Fiziksel Örselenmesi, Yaşlılığın Finansal Örselenmesi, İhmal Puanlaması Ölçeği (Banyo Sıklığı, Tırnak Kesme Sıklığı, Tırnak Hijyeni, İç Çamaşır Değiştirme Sıklığı, Vücut Kokusu, Dış Görünüm), Demografik özellikler, ev,ekonomik durum ve sağlık ile ilgili özellikleri içeren formlar", İlhan (2006) "Yaşlı istismarını saptamaya yönelik anket formu, Eğitimsizler İçin Mini Mental Test (SMMT-E) ve Groningen Etkinlik Kısıtlılığı Ölçeği" ve Ergin'de (2012) ise "Sosyodemografik Form, İstismar ve İhmal Değerlendirme Formu ve Yaşlı Beklentileri Değerlendirme Formu" kullanılmıştır.

Elde Edilen Sonuçlar

Artan (1996) tarafından yapılan çalışmada, yaşlıların, %25.6'sının fiziksel istismara maruz kaldığı ve istismar eden kişilerin tamamının yakın akrabadan (% 41.3'ü gelinler) olduğu belirtilmiştir. Fiziksel istismarın çeşitlerini ise fiziksel örselenme % 25.7, finansal örselenme %14.7 ve ihmal %18.1 olarak bildirmiştir. Fiziksel istismar şekli olarak ise büyük çoğunluğunun tokat atma ve şiddetli dövülme ile cezalandırma şeklinde ifade etmiştir. Yaşlı yakınlarının % 86.7'si yaşlılardan rahatsızlık duymaktadır. Yaşlı yakınları (suç olması, toplum tarafından dışlanma korkusu ve problemin aile içinde tutulmak istenmesi vb.) yaşlı istismarında bulunmalarına rağmen söyleyemediklerini bildirmiştir.

Keskinoğlu ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan çalışmada, yaşlı bireylerin %1.5'inin fiziksel örselenme, %2.5'inin finansal örselenme, %3.5'inin kesin ihmal bulgusu ve %28.9'unun olası ihmal bulgusu olduğu bulunmuştur. Olası ihmal bulgusu olanların yaş ortalaması 72.2 yıl, %65.5'i kadın, %81.1'i kronik bir hastalığının olduğu, %86.2'si sağlığını kötü algıladığı ve %70.7'sinin ise sosyal ilişkilerinin az olduğu bildirilmiştir. Şiddet oranının düşük olması geleneksel aile yapısı kurallarının kent yaşamı içinde de geçerli olmasının sonucu olarak görülmüştür.

İlhan (2006) çalışmasında, yaşlıların %18.2'sinin aile içi yaşlı istismarına uğradığı belirtilmiştir. Yaşlı istismarının %40.5'ini duygusal istismar, %29.7'sini ihmal, %20.3'ünü ekonomik istismar ve %9.5'ini fiziksel istismar oluşturmuştur. Aile içi yaşlı istismarı kadınlarda, 75 ve üzeri yaş grubunda, dullarda, ilkökul mezunu olmayanlarda, iki ve daha az sayıda yaşayan çocuğu olanlarda, çocuğunun/akrabasının evinde ikamet edenlerde, yalnız yaşayanlarda, dört ve daha fazla kişi ile birlikte yaşayanlarda, hafif/orta bilişsel bozukluğu olanlarda, günlük yaşam etkinliklerinde ve yararlı günlük yaşam etkinliklerinde yetersiz olanlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fazla görülmüştür.

Ergin (2012) çalışmasında ise yaşlı bireylerin, %14.2'si 12 ay içinde herhangi tipte bir istismar ve ihmale (%8.1'i psikolojik, %7.6'sı ihmal, %3.5'i ekonomik, %2.9'u fiziksel, %0.4'ü cinsel istismar) maruz kalmıştır. Elli dokuz yaşlıların birden fazla istismara maruz kaldığı görülmüştür. İstismar davranışını gösterenlerin %68.1'inin çocukları,

%12.9'unun eşi ve %9.5'inin kardeşleri olduğu bildirilmiştir. Kadınlarda (psikolojik %10.1, ihmal %9.6), erkeklere göre (psikolojik %6.2, ihmal %5.7) psikolojik istismarın ve ihmalin daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Psikolojik istismarın ayrıca geniş ailede yaşayanlarda, sosyal güvencesi olmayanlarda, fiziksel engeli bulunanlarda daha fazla görüldüğü tespit edilmiştir. Yaşlıların %39.7'si devletin yaşlılarla daha fazla ilgilenmesini beklediklerini, %22.8'i gençlerin yaşlılarla ilgili duyarlılıklarının artırılması gerektiğini, %8.8'i yaşlıların kendi ailelerinin yanında bakılmalarının gerektiğini, sadece %2.9'u gerekli durumlarda yaşının huzurevlerinde bakılabileceğini belirtmiştir.

Tartışma

Bu sistematik derlemede Türkiye'de yaşlı istismar ve ihmali çalışmaları ve sonuçları nelerdir? sorusuna yanıt aranmıştır. Derleme kapsamına yaşlı istismar ve ihmali belirleyen dört çalışma alınmıştır. İncelenen çalışmaların tamamı tanımlayıcı ve kesitsel çalışmalardır. Bu sistematik derlemede de görüldüğü gibi yaşlı bireylere yönelik yapılan istismar ve ihmali belirlemeye yönelik tanımlayıcı çalışmalar maalesef yetersizdir ve çalışma sonuçları genelde benzerdir. Derleme kapsamına alınan çalışmalarda örneklemin en fazla 756 (Ergin 2012) kişiden oluştuğu görülmüştür. Örneklem olarak oldukça geniş bir popülasyonu kapsadığı görülmektedir. Literatürde ise yaşlı istismar ve ihmali belirlemeye yönelik yapılan çalışmalarda da 1124 (Lindert ve ark. 2012), 786 (Schiamberg ve ark. 2012) ve 651 (Price ve ark. 2012) gibi geniş örneklem de çalışıldığı görülmüştür.

Artan (1996) tarafından yapılan çalışmada, yaşlıların, %25.6'sının fiziksel istismara maruz kaldığı ve istismar eden kişilerin tamamının yakın akrabadan (%41.3'ü gelinler) oluştuğu belirtilmiştir. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda yaşlıyı istismar eden kişi ya da kişilerin eşi, çocukları ve gelinler olabilmektedir (Eşiyok ve ark. 2004, Akduman ve ark. 2006). Ataerki bir aile yapısına sahip olduğumuzdan kaynaklı yaşlanan ve bakıma muhtaç hale gelen yaşlı birey genellikle erkek çocukların yanında bakılmaktadırlar. Dolayısıyla yaşlı birey gelini ile birlikte yaşamak durumunda kalmaktadır. Bu nedenle gelin tarafından istismar edilme oranı yüksek olabilmektedir (Acar 2001). Yaşlı nüfusun giderek artması, çekirdek aile modelinin yaygınlaşması bireyleri yaşlılık döneminde görece bir yalnızlığa itmektir. İstismar vakalarında tam da bu aşamada ortaya çıkmaktadır. İnsanlar yaşlılık döneminde, ekonomik durumları, sosyal statüleri, toplum önündeki itibarları görece azalmaktadır. Bu durum da yaşlının istismar ve ihmal edilme riskini artırmaktadır (Akdemir ve ark. 2008).

Derleme kapsamına alınan çalışmada, yaşlı bireylerin %1.5'inin fiziksel örselenme, %2.5'inin finansal örselenme, %3.5'inin kesin ihmal bulgusu ve %28.9'unun olası ihmal bulgusu olduğu bulunmuştur (Keskinoglu ve ark. 2004). Derlemeye dahil edilen çalışmada, yaşlı yakınları (suç olması, toplum tarafından dışlanma korkusu ve problemin aile içinde tutulmak istenmesi vb.) yaşlı istismarında bulunmalarına rağmen söyleyemedikleri bildirilmiştir (Artan 1996). Yaşlı istismarı gittikçe artan bir sorun olmasına karşın uzun yıllar göz ardı edilmiştir. Bazı durumlarda istismar ve ihmali yapan kişiler de bunun bir suç olduğunun farkında değildir. Türkiye'de yasal sistemde istismar ve ihmale ilişkin cezaların az olması, istismarı yapan kişiler için de caydırıcı olmamasından dolayı yaşlının haklarını gözetleyen yasal düzenlemelerle yaptırımlar artırılmalıdır. Böylece hem istismar yaşayan yaşlının bunu dile getirmesinin kolaylaşması, hem de istismarcılar için caydırıcı olabilmesi sağlanabilir (Kıssal ve Beşer 2009).

Aile içi yaşlı istismarı kadınlarda, 75 ve üzeri yaş grubunda, dullarda, ilköğretim mezunu olmayanlarda, çocuğunun/akrabasının evinde ikamet edenlerde, yalnız yaşayanlarda, hafif/orta bilişsel bozukluğu olanlarda, günlük yaşam etkinliklerinde ve yararlı günlük yaşam etkinlikleri yetersiz olanlarda daha fazla görülmüştür (İlhan 2006). İstismar ve ihmale maruz kalan gruplar toplumda en riskli gruplar arasında sayılmaktadırlar. Kadın olmak, okuryazar olmamak, yalnız yaşamak bilişsel yönden yetersiz olmak ve bütün bunların yanında yaşlı olmak içinde bulunan mevcut durumu daha da vahim hale getirebilmektedir.

Sonuç

İstismar ve ihmal yaşlıları inciten, yaralayan, psikososyal sorunlara yol açan önlenebilir bir sorundur. Araştırma sonuçları yaşlı istismar ve ihmalinin tüm dünya için olduğu kadar ülkemiz içinde önemli bir durum olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, değerlendirmeye alınan tüm çalışmaların yaşlı istismar ve ihmali belirlemeye yönelik tanımlayıcı kesitsel çalışmalar olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan çalışmalar yaşlı istismar ve ihmalinin boyutlarını ortaya koyan önemli sonuçlar içermektedir. Dolayısıyla, istismar ve ihmal durumunun yaşlı sağlığı üzerine ciddi etkileri olması nedeniyle bu durumu tespit etmek, halkı bu konuda bilinçlendirmek koşuluyla halkın farkındalığını arttırmak ve bu durumlarla karşı karşıya kalınmasını önleyebilmek için tanımlayıcı çalışmaların yapılması ve yasal düzenlemelerin yapılmasını oldukça önemlidir. Bu sistematik derleme sonucunda, ülkemizde bu konuda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu ve daha fazla örneklerde ve il genelinde yapılacak çalışmalara gereksinim olduğu ortaya çıkmıştır.

Kaynaklar

- Acar BY (2001) Yaşlı istismarı ve ihmali. In İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet: Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan (Eds K Karataş, Ç Arkan):324-330. Ankara, Seçkin Yayınevi.
- Akdemir N, Görçüoğlu AGÜ, Çınar YI (2008) Yaşlı istismarı ve ihmali. Hacettepe Hemşirelik Dergisi, 7:42-47.
- Akduman GG, Korkusuz İ, Akduman B (2006) Yaşlı ihmali ve istismarı. Adli Psikiyatri Dergisi, 3:3-8.
- Artan T (1996) Aile içi fiziksel yaşlı istismarı (Yüksek lisans tezi). İstanbul, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Çilingir D, Hindistan S (2012) Adli hemşireliğin kapsamı ve yasal boyutu. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 9:10-15.
- Ergin F (2012) Aydın merkezinde yaşlı istismar/ihmal prevalansı ve ilişkili faktörler. 15.Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 2-6 Ekim 2012, Bursa, Türkiye. Kongre kitabı, s1079-1081.
- Ergönen AT (2012) Yaşlıya yönelik ihmal ve istismar. Türkiye Klinikleri Aile Hekimliği Özel Dergisi, 3:94-98.
- Eşiyok B, Hancı H, Özdemir Ç, Yelken N, Zeyfeoğlu Y (2004) Adli hemşirelik. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 13:169-171.
- Gülen M, Aktürk A, Acehan S, Seğmen MS, Açıkalın A, Bilen A (2013) Yaşlı istismarı ve ihmali. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 22:393-407.
- İlhan F (2006) Ankara İli Yenimahalle İlçesi Anadolu Mahallesi'nde aile içi yaşlı istismarının saptanması (Uzmanlık tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Keskinoğlu P, Giray H, Prıçakçefe M, Bilgiç N, Uçku R (2004) Yaşlıda fiziksel, finansal örselenme ve ihmal edilme. Türk Geriatri Dergisi, 7:57-61.
- Kıssal A, Beşer A (2009) Yaşlı istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. TAF Preventive Medicine Bulletin, 8:357-364.
- Kislaya I, Santos AJ, Gil AP (2013) Co-occurrence of different types of violence in Portuguese elder adults. Comp Psychiatry, 49: 113-120.
- Lindert J, Luna J, Torres-Gonzalez F, Barros H, Ioannidi-Kapoulou E, Quattrini S et al. (2012) Study design, sampling and assessment methods of the European study 'abuse of the elderly in the European region. Eur J Pub Health, 22: 662-666.
- Moher D, Liberati A, Tetzlaff J, Altman DG, The PRISMA Group (2009) Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses: The PRISMA Statement. Annals Int Med, 151:264-269.

- Moyer VA (2013) Screening for intimate partner violence and abuse of elderly and vulnerable adults: US Preventive Services Task Force recommendation statement. *Annals Int Med*, 158:478-486.
- Price T, Dillard RL, Strasser S, King PS, Johnson K (2012) Physical abuse in the elderly: an epidemiologic study in Atlanta, Georgia. *Gerontologist*, 52: 109-109.
- Sayan A, Durat G (2004) Yaşlı istismarı ve ihmali: önleyici girişimler. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 7:47-54.
- Schiemberg LB, Oehmke J, Zhang Z, Barboza GE, Griffore RJ, Von Heydrich L et al. (2012) Physical abuse of older adults in nursing homes: a random sample survey of adults with an elderly family member in a nursing home. *J Elder Abuse Neglect*, 24:65-83.
- Uysal OA (2002) Dünyada yaygın bir sorun yaşlı istismarı ve ihmali. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11:39-45.

Neslihan Lök, Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Antalya.

Yazışma Adresi/Correspondence: Neslihan Lök, Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Antalya, Türkiye.

E-mail: neslihanlok@akdeniz.edu.tr

Bu makale ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması bildirilmemiştir · No conflict of interest is declared related to this article

Çevrimiçi adresi / Available online: www.cappsy.org/archives/vol7/no2/

Geliş tarihi/Submission date: 23 Haziran/June 23, 2014 · **Çevrimiçi yayım/Published online** 24 Temmuz/July 24, 2014
